
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Olmo Vidal, Andrea. *Organització interna i resistència colonial. Un estudi comparatiu entre els Haudenosaunee i els Montagnais-Naskapi*. Treball de Final de Grau (Universitat Autònoma de Barcelona), 2025 (Ciència política i gestió pública)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/324571>

under the terms of the license.

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Treball de Fi de Grau

Organització Interna i Resistència Colonial.

Un estudi comparatiu entre els Haudenosaunee i els Montagnais-Naskapi.

Autora: Andrea Olmo Vidal

Tutor: Pablo Castaño Tierno

Data: Maig 2025

Grau en: Ciència Política i Gestió Pública

Agraïments

Donar les gràcies al Martí, al Ferran,
al Pau, a la Laura i a la Eva,
que han fet el meu pas per la
universitat i per Barcelona més agradable.

Resum:

Aquest treball analitza l'impacte del colonialisme europeu sobre dos grups de població Nord-americans: els Haudenosaunee i els Montagnais-Naskapi. A partir de fonts històriques i teòriques, i mitjançant la comparació d'ambdós grups, s'examinen els canvis en les estructures polítiques, econòmiques, socials i culturals, i de gènere i divisió sexual del treball. Els resultats d'aquesta anàlisi mostren que la resistència o la desintegració de les estructures va dependre tant de variables internes de cada un dels grups com de variables externes pròpies de la colonització.

Paraules clau: colonialisme, societats indígenes, estructures polítiques, divisió sexual del treball, poder colonial, resistència colonial, desestructuració, Haudenosaunee, Montagnais-Naskapi.

Tabla de contenido

1. INTRODUCCIÓ.....	5
2. MARC TEÒRIC	7
3. METODOLOGIA.....	10
4. “CONTEXT HISTÒRIC” DELS CASOS D’ESTUDI.....	12
4.1. PERÍODE PRECOLOMBÍ	12
4.1.2. Montagnais-Naskapi.....	12
4.1.3. HAUDENOSAUNEE	14
4.2. PERÍODE COLOMBÍ.....	16
4.2.2. Montagnais-Naskapi.....	16
4.2.3. HAUDENOSAUNEE	17
5. ANÀLISI I RESULTATS.....	19
5.1. ANÀLISI.....	19
5.2. RESULTATS DE L’ANÀLISI.....	20
5. CONCLUSIONS.....	23

1. INTRODUCCIÓ

L'objectiu principal del treball present és la comparació de diversos processos de transformació estructural experimentats per dues comunitats indígenes d'Amèrica del Nord: els Montagnais-Naskapi i els Haudenosaunee, en un període que comprèn del 1600 al 1955, coincidint amb el contacte colonial i els primers processos visibles d'assimilació institucionalitzada. Per transformació estructural entenem el conjunt de canvis en l'organització política, econòmica, social i cultural d'una societat, especialment quan són sistèmics, profunds i imposats per una força externa com és el colonialisme. D'aquesta manera, les pàgines que segueixen tracten essencialment sobre colonialisme, vist com un fort procés de transformació de l'organització social, política i econòmica indígena. Aquest tema ha estat àmpliament tractat per acadèmics de diferents disciplines de les ciències socials recentment però gairebé sempre centrat en grups de població nadius d'Amèrica Central i d'Amèrica del Sud, ja que és on es trobaven els epicentres de les grans civilitzacions més conegudes, com els maies, els asteques o els inques.

La motivació del treball deriva plenament d'interessos acadèmics per entendre el funcionament del colonialisme i com va poder dur a la desestructuració de societats senceres en períodes relativament curts de temps. També és important esmentar que la importància que es dona en alguns punts del treball a la figura de la dona dins la societat i a la divisió sexual del treball deriva de la lectura de *Caliban i la Bruixa* de Silvia Federici (2004), llibre que ha inspirat parcialment la realització d'aquesta recerca acadèmica.

L'elecció dels grups a comparar no ha estat aleatòria, sinó que correspon a dos fets: el primer és que representen dues formes diferenciades d'organització social però amb uns rols de gènere similars. Per una banda, hi ha els Haudenosaunee, un grup amb una organització política, social i econòmica més aviat complexa i força institucionalitzada, per altra banda, els Montagnais-Naskapi els quals eren caçadors recol·lectors amb una organització tant política, econòmica, com social més aviat simple. Aquesta distinció ens permet dur a terme una comparació dels dos grups, i

així, observar en quina manera específica va afectar la colonització a cada un dels grups per tal de veure si l'organització política, social i econòmica precolombina va ser un factor de pes en la desestructuració social provocada per la imposició de les lògiques colonials. El segon fet deriva de l'accés a la informació relativa a aquests dos grups de població comparat a altres, és a dir, tot i que la informació és molt limitada és suficient per a poder dur a terme una anàlisi més o menys significativa.

D'aquesta manera l'anàlisi està organitzada al voltant de l'estudi de l'organització política, econòmica, social i religiosa i política i dels rols de gènere en cadascun d'aquests grups de població, tant en el període precolombí com en el període colombí per a poder respondre a dues preguntes de recerca: Les societats natives amb una organització social, política i econòmica més complexa van perdurar més després del contacte amb els colons que aquelles amb una organització més simple? I 2: els canvis en els rols de gènere i la divisió sexual del treball observats després del contacte amb els colons europeus va intrínsecament lligat a la irrupció de les forces colonials?

Tot seguit, tenint en compte les preguntes d'investigació, es defineixen dues hipòtesis. Primerament, que la capacitat de resistència a la desestructuració colonial és major en societats amb una estructura política, econòmica, social i cultural més institucionalitzada i autònoma. En segon lloc, que el desplaçament dels rols de gènere tradicionals en societats indígenes respon, principalment, a la imposició del model patriarcal colonial i no a dinàmiques internes prèvies.

Aquestes dues hipòtesis seran analitzades mitjançant un estudi comparatiu a partir dels casos dels Haudenosaunee i dels Montagnais-Naskapi.

2. MARC TEÒRIC

El punt següent té com a fi contextualitzar l'aportació del conjunt del treball, explicar quin és l'estat de la qüestió. En conseqüència, s'identifica la literatura central respecte al concepte de colonització, al concepte d'organització social, política i econòmica lligada amb la desintegració social i en el concepte del gènere dins d'aquesta organització.

La definició del concepte de colonialisme serà un element bàsic en aquest treball. (Quijano, 2000) conceptualitza el colonialisme com a “colonialitat del poder”, entesa com una estructura de dominació persistent que articula desigualtats de raça, gènere i classe i les reproduceix mitjançant les institucions polítiques, econòmiques i epistèmiques.

Respecte a la desintegració de les societats indígenes derivada de la colonització hi ha diversos autors en els quals se entra la base teòrica d'aquest treball. Leacock (1971), en la seva introducció a *L'origen de la família, la propietat provada i l'estat* de Friedrich Engels, considera clau entendre que aquesta deriva de la transició del comunisme primitiu, basat en estructures col·lectives, cap a una econòmica colonial de mercat. Leacock dedicà gran part dels seus estudis als Montagnais-Naskapi, demostrant per exemple que la divisió de les terres de caça familiars no era una pràctica tradicional, sinó que derivava directament del comerç de pells establert amb els colons europeus, el qual va establir una nova organització econòmica i social. Aquesta idea de l'economia de mercat colonial es pot enllaçar amb el plantejament de Friedrich Engels (1884), el qual relaciona l'emergència de l'estat amb la necessitat de regular les contradiccions sorgides de la propietat privada i de l'estratificació social. D'aquesta manera l'economia de mercat colonial creada, segons ambós autors, va ser la creadora de la propietat privada i amb aquesta va sorgir una estratificació social, la qual va derivar en l'aparició de l'Estat, no com una institució neutra, sinó com una estructura econòmica que substitueix les formes col·lectives de govern de les societats anteriors.

Un altre autor important és Leigh (2009). En el seu estudi sobre colonialisme i família exposa el següent: "La família, el parentiu i l'organització de gènere de les comunitats indígenes van ser transformades significativament arran de la colonització, i aquest canvi va ser clau per al funcionament del poder colonial." (Leigh, 2009, p. 73, [traducció pròpia]). L'autor explica que les estructures socials indígenes no eren naturalment ni jeràrquiques ni patriarcals, sinó que va ser el poder colonial el que va imposar els models familiars europeus, els quals es caracteritzaven per tenir una autoritat centralitzada, jerarquia de gènere i una divisió econòmica del treball. Aquesta imposició segons l'autor va actuar com una de submissió per les comunitats indígenes. Així es pot observar com Leigh (2009) i Leacock (1971), comparteixen la idea que la desintegració de les societats precolombines va lligada amb la modificació econòmica i social portada pels colons.

Kenneth M. Morrison (1986) es centra específicament en el procés de "missionarització" de grups de població com un exemple de desestructuració sistèmica social. Explica que l'economia colonial de mercat, la subordinació militar i la ruptura de les normes no jeràrquiques dins dels grups van acabar creant una crisi social, política, però especialment econòmica que va obligar els grups de població natius a integrar-se al catolicisme com a estratègia de supervivència.

Per últim Mendoza (2023) analitza, des d'una perspectiva crítica descolonial, com la colonialitat – entesa com la continuació del projecte colonial més enllà de la independència formal- ha estructurat les relacions socials, econòmiques i polítiques a Amèrica Llatina. L'autor sosté que la colonialitat manté, a través de la democràcia liberal, vigents unes jerarquies imposades durant la colonització:

"La democràcia liberal te com a funció central conservar les relacions colonials pròpies de la colonialitat del poder després de la independència formal de la metròpoli." (Mendoza, 2019, p.10, [traducció pròpia]). A més a més, afirma que la colonialització va provocar una deslegitimació del coneixement polític indígena i, així, va aconseguir una dissolució de formes col·lectives d'autogovern. D'aquesta manera es va poder imposar el model d'Estat nació occidental, el qual va portar un

model social jeràrquic i patriarcal. Tot i ser una recerca centrada en Amèrica Llatina, aquest fet encaixa amb el sistema de govern dels Haudenosaunee, en un primer moment basat en el consens i en relacions, més o menys, igualitàries, el qual va patir un seguit de transformacions les quals poden anar lligades a la imposició colonial.

És necessari mencionar la importància que ha tingut en aquest treball la recerca de Federici (2004). En la seva investigació argumenta que l'emergència del capitalisme va anar acompanyada de la destrucció sistèmica de les formes de vida comunals i també de l'autonomia femenina. Aquesta transformació requeria el control de la reproducció social, la qual cosa va suposar la imposició d'una divisió del treball sexual i jeràrquica. Mentre que a Europa es va aconseguir en gran part, mitjançant la caça de bruixes, a les colònies es va imposar un sistema patriarcal que deslegitimà el poder de les dones en les estructures d'organització indígenes. D'aquesta manera, la colonització no només implicà el saqueig de recursos, sinó que també la reorganització de les relacions socials i de gènere seguint el model europeu. El treball fet per Federici (2004) és fonamental per entendre que la desintegració de les formes d'organització indígenes va afectar especialment el paper de les dones i la seva posició en l'economia, la política i la cultura.

Sobre la base d'aquests autors i autores es pot entendre i afirmar que el colonialisme va canviar l'organització política, social i econòmica de la població nativa, però per a poder respondre a la pregunta de recerca s'han de comparar diferents grups de població per determinar si és possible observar especificitats que puguin ser significatives.

3. METODOLOGIA

En aquest apartat, s'exposa i es concreta el disseny metodològic en coherència amb els objectius fixats a la introducció i partint de l'anàlisi de fonts secundàries realitzada en l'apartat anterior, el qual proporciona un marc teòric sòlid per tal d'interpretar els efectes que ha tingut el poder colonial sobre les estructures socials, polítiques i econòmiques i així poder donar una resposta a la pregunta inicial.

El treball pren un enfocament qualitatiu, interpretatiu i comparatiu per intentar entendre les especificitats en els processos de transformació estructural que van partir els dos grups de població en els quals es basa l'estudi arran de la colonització europea d'Amèrica del Nord. De manera es pretén oferir una interpretació d'aquests canvis a través de la revisió de fons documentals i teòriques.

El mètode que s'adopta és la comparació històrica per via de comparar dues societats indígenes amb característiques organitzatives divergents. Aquesta tria es fonamenta en el disseny de *Most Similar System Design (MSSD)* (Mill, 1843), basat en el mètode de diferències de, mitjançant el qual es poden aïllar variables clau que expliquen la divergència observada en la desestructuració econòmica, política, social i religiosa i de gènere i divisió sexual del treball de cada un dels grups de població. D'una banda, els Montagnais-Naskapi, particularitzats per tenir una estructura més descentralitzada i fluida, de l'altra, els Haudenosaunee, amb un sistema polític institucionalitzat i complex. La diversitat que ofereixen ambdós grups permet explorar si el procés de desintegració derivat del contacte colonial segueix uns patrons comuns, o si, al contrari, manifesta especificitats segons el tipus d'organització interna prèvia.

L'anàlisi és estructurada en quatre eixos: l'organització política, l'organització econòmica, l'estructura social i religiosa i els rols de gènere i la divisió sexual del treball. Es realitza una revisió de fonts per tal de realitzar una lectura comparativa dels canvis produïts en el període temporal de 1600 a 1955. Amb l'objectiu de fer aquesta lectura s'ha dividit el període precolombí del període colombí, en cada un

dels quals s'han definit els quatre eixos per cada grup de població, per tal d'observar els canvis produïts. Aquesta divisió és pròpia i parteix del moment en el qual hi ha canvis observables en l'organització de cada un dels grups de població. Finalment, mitjançant una anàlisi que parteix dels canvis en cada un dels eixos entre els dos períodes, s'identifiquen les similituds i diferències i s'analitza d'on poden derivar. Això permet incorporar una lectura crítica de les formes de dominació colonial, posant èmfasi en com les institucions colonials (missions, comerç, dret) van funcionar no només com a instruments de control, sinó també com a mecanismes de transformació de valors, rols socials i identitats col·lectives.

Cal esmentar dos fets importants. El primer és que l'objectiu de la comparació en cap cas és idealitzar, o jerarquitzar, cap de les dues societats, sinó que el que es pretén és visualitzar com malgrat les seves diferències estructurals, totes dues van ser objecte d'una transformació profunda que va afectar la seva sostenibilitat econòmica, la seva autonomia política i el seu equilibri social. De manera que simplement es tracta de trobar patrons de dominació colonial i de resistència indígena, els quals poden ser útils per entendre altres processos similars en processos colonials i postcolonials. El segon fet és que la informació trobada sobre el període precolombí, de la qual parteix el treball i l'anàlisi, va ser escrita pels primers colons que van tenir contacte amb aquestes dues poblacions i que, per tant, és molt complicar saber exactament quina era la seva organització tan política, econòmica i social abans del contacte amb els colons europeus.

4. “CONTEXT HISTÒRIC” DELS CASOS D’ESTUDI

En aquest apartat es pretén situar les condicions precolombines i colombines de les dues poblacions a comparar. Es duu a terme una definició de la seva organització política, social i econòmica, inserint també en els rols de gènere, en ambdós períodes per tal d’observar quins canvis va haver-hi en cada una d’aquestes esferes i poder determinar mitjançant una anàlisi quines van patir més canvis arran del contacte amb els colons europeus.

4.1. PERÍODE PRECOLOMBÍ

4.1.2. Montagnais-Naskapi

Pràcticament tot el que se sap de l’estil de vida “primitiu” dels Montagnais-Naskapi és degut a Paul Le Jeune, missioner jesuïta, el qual va passar l’hivern de 1633-1634 vivint amb un grup i va explicar parts de la seva forma de vida a través de cartes que enviava als seus superiors de la Companyia de Jesús a França. Aquests documents avui en dia es troben recollits en una obra anomenada *Jesuit Relations*, editada per Thwaites (1896), obra que fonamenta gran part dels estudis de Eleanor Leacock i sobre la qual també es fonamenta aquesta recerca.

Eren un grup de caçadors recol·lectors que habitaven la part oriental de la Península del Labrador. Sobrevivien a base de la caça d’Ant, rens, castors, llebres, porcs espins i la pesca d’animals aquàtics. Es desplaçaven en trineus durant els mesos d’hivern i en canoes durant l’estiu. Vivien en grups formats per tres o quatre famílies durant els estius, els quals compartien una tenda, i als hiverns s’unien amb tres o quatre grups més. Aquests grups no eren fixos i es formaven i es separaven mitjançant els casaments, de manera que sabem que els Montagnais-Naskapi seguien l’exogàmia. A més, no seguien una norma de residència fixa després del matrimoni, segons les necessitats i el context la dona anava amb la família del marit, però també podria ser al revés i que el marit es mudés amb la família de la dona (Leacock, 1958).

Tal com exposa Le Jeune (citat per Thwaites, 1896) en aquests grups l'ètica social es basava en la generositat, la paciència i la cooperació, d'això en derivava una falta de lideratge:

Ells no tenen organitzacions polítiques, càrrecs o posicions de prestigi, tampoc cap mena d'autoritat, si alguna vegada obeeixen els “*chefe*” és per bondat cap a ell, mai es maten els uns als altres per adquirir honors. A més es contenen amb la mera supervivència, cap vendria la seva ànima al dimoni per adquirir riqueses(p. 102, [traducció pròpia]).

El qual ens indica una falta d'estatus formal i ens indica que es tractava d'una societat igualitària. De manera que les decisions habitualment es prenen a través de debats i el lideratge habitualment era delegat a aquella o aquelles persones que en sabien més del tema, que sovint eren els més respectats dins de cada grup. Això també s'estenia a les dones, que eren considerades persones autònomes, i totes les decisions eren considerades familiars i les dones eren part de la família de manera que tenien veu i vot en aquells assumptes que les podien afectar, com era el fet de la residència després del matrimoni, la decisió d'amb qui casar-se, el divorci i la iniciació de relacions sexuals tant dins com fora del matrimoni (Leacock, 1958).

La seva organització econòmica era estacional i es basava en la caça i en tot el que es derivava d'aquesta. Es donava una divisió social del treball segons el sexe poc clara, si bé és cert que de forma general els homes s'encarregaven de la caça, de l'elaboració de les canoes i dels trineus, mentre que les dones eren les encarregades de la cura dels nens i de les persones grans, de la preparació i conservació dels aliments i de l'elaboració de la roba a través de la pell dels animals que caçaven els homes. En la pràctica això era variable segons les preferències de cada individu, no era estrany veure dones caçar i veure a homes ocupar-se de la cura dels fills o cuinar per la família (Leacock, 1958).

Seguint amb els rols de gènere i la divisió sexual dins dels Montagnais-Naskapi, tot el que el gènere dividia era després unit per les relacions familiars. Per tal de garantir la supervivència de tots els membres del grup la feina dels homes i les dones era necessària, ja que una depenia de l'altra. Si els homes no caçaven, les

dones no podien cuinar, i si les dones no cuidaven als nens, els homes no podien anar a caçar, de manera que impossibilitava que el gènere, ocupés una posició d'estatus (Anderson, 1985).

4.1.3. HAUDENOSAUNEE

Dels Iroquesos trobem informació sobretot a partir del segle XVII, quan van formar la Lliga Iroquesa, la qual tenia una organització social, política i econòmica força complexa i era formada per les sis següents grups: els mohawk, els senecas, els onondagas, els oneida, els cayuga i els tuscarora. Aquesta pretenia solucionar els problemes recurrents de guerres i disputes entre les diferents poblacions mitjançant la cooperació. Tot i que els primers contactes amb els colons es van donar durant el segle XV i XVI (Wolf, 1987) i, per tant, és possible que això alterés en cert grau la seva organització en el segle XVII, és necessari partir d'aquesta base, ja que no hi ha prou informació anterior. En aquest treball seran tractats com un grup homogeni, pel fet que la informació trobada dels diferents grups no ens indica que hi hagi diferències significants entre ells.

Eren un grup nòmada fins al segle XVII. A partir d'aquest moment van passar a ser recol·lectors caçadors seminòmades. Depenien principalment de l'agricultura i de la caça per sobreviure.

Socialment, s'organitzaven a partir de la família en diferents poblacions independents, on cada una tenia el que s'anomenava la *Casa Llarga*. Aquesta era constituïda per un grup de dones descendents d'una progenitora comuna les quals constituïen un llinatge matern, de manera que l'autoritat era la dona més gran de la casa, la matriarca. Tots els fills pertanyien a la casa, però els marits pertanyien a la casa de les seves respectives mares. En aquest grup existia el concepte d'herència, la qual era per línia femenina, i tots els béns, tant els que recol·lectaven les dones com els que aportaven els homes pertanyien a la *Casa* i, per tant, pertanyien a la matriarca (Morgante i Valero, 2016).

L'organització política, segons Murdock (citada per Morgante i Valero, 2016), derivava de la *Casa Llarga*, o del que anomenarem llinatge, cada una d'aquestes tenia un líder, que era un home escollit prèviament per les dones, especialment per la matriarca. Juntament amb altres llinatges formaven el que s'anomenen clans, entre els quals tenien lligams de parentesc. Cada clan tenia un consell, format tant per homes com per dones, el qual regia la política del poblat i aquests en designaven un cap. A gran escala es formava el que es coneixia com el Gran Consell de la Lliga, format pels caps dels diferents clans, anomenats *sachems*, els quals eren exclusivament homes. Tot i això, l'elecció dels diferents *sachems* requeria en les matriarques i aquesta després havia de ser aprovada pel Consell. De la mateixa manera, elles eren les que tenien el poder de destituir a un *sachem* si consideraven que havia deixat de ser digne de la posició. En el Gran Consell de la Lliga la representació no era igualitària, hi havia grups com els onondagas que tenien més *sachems* que els senecas, però això no creava desigualtat, ja que la unanimitat era necessària per qualsevol decisió.

L'organització econòmica com a caçadors recol·lectors seminòmades es basava en la caça i en l'agricultura. Tenien una divisió del treball basada en el gènere, les dones eren les encarregades de la plantació, la cura i la recol·lecció del blat, els homes eren els encarregats de la caça de diferents animals i també de la preparació del terreny per a fer-lo conreable. Els Haudenosaunee també es dedicaven a l'intercanvi de béns entre ells i amb altres grups de natius i és possible que comerciessin amb els Montagnais-Naskapi mitjançant el transport amb canoes pel Riu Sant Llorenç (Trigger, 1976).

Mann i Buck (citats per Morgante i Valero, 2016) expliquen que els rols de gènere derivaven en gran mesura del mite de la creació dels iroquesos, anomenat *La Dona que va caure del cel*. Aquest té diferents versions, però el que és compartit per totes és que el marit o pare de la Dona del Cel, enfadat o gelós perquè aquesta havia quedat embarassada, la fa caure a la Terra. Això es tradueix en el fet que la primera persona que va habitar la Terra va ser una dona i porta la idea que la Terra va ser

creada per i per a la dona, de manera que podria ser un factor explicatiu de l'estructura matrilineal de la societat haudenosaunee.

4.2. PERÍODE COLOMBÍ

4.2.2. Montagnais-Naskapi

El contacte amb els colons francesos va tenir efectes en l'estil de vida dels Montagnais-Naskapi. És cert que no va tenir el mateix efecte en tots els grups de població, de fet trobem una divisió bastant clara entre els Montagnais-Naskapi del centre, de l'oest i del sud de la Península del Labrador i aquells de l'est.

En el sud, entre mitjans del 1630 i mitjans del 1640 segons Le Jeune (citats per Thwaites, 1898) entre 35 i 40 famílies de Montagnais-Naskapi van passar a viure en un assentament francès i van convertir-se al cristianisme. Els francesos donaven terres, en forma de propietat privada a aquells homes, caps de família, que consideraven bons cristians. D'això se'n va derivar una pèrdua d'estatus de les dones i l'elevació de l'estatus dels homes. Les dones natives van passar a ser com les dones europees d'aquella època, sense dret al divorci, sense dret a la tria sobre el matrimoni o sobre les relacions sexuals. En el diari trobem el següent fragment:

Els capitans [...] van instigar la cerca d'una noia jove que havia escapat cap al bosc, desobeint al marit, i van tornar per preguntar-nos si en trobar-la estaria bé lligar-la pels peus i fer-la estar quatre dies i quatre nits sense menjar, com a penitència per les seves accions (p. 81 [traducció pròpia]).

Aquesta mateixa observació també la fa Anderson (1991), la qual estudià els canvis en les experiències de les dones Montagnais-Naskapi entre el 1608 i el 1650 i notà cada vegada una major diferenciació de l'home. Segons els diaris de Le Jeune publicats per Thwaites (1896-1901), els primers canvis es van començar a donar a mitjan del 1630 a causa dels atacs constants d'un altre grup de nadius, els Iroquesos o haudenosaunee, i la necessitat de protegir-se d'aquests. Davant la falta de coneixement de la guerra, es van veure obligats a buscar la protecció dels francesos

a canvi de convertir-se al cristianisme i de l'escolarització cristiana dels seus fills. . Els homes encara depenien de la caça, però ja no eren nòmades, sinó que passaven grans temporades en els assentaments dels colons.

En els Montagnais-Naskapi del sud, del centre i de l'oest, el principal canvi que van patir va ser que van substituir la caça activa de grans animals per la caça mitjançant l'ús de trampes, les quals pertanyien a individus concrets i van crear uns territoris de caça definits i individuals (Leacock E., 1955). A més, tot i que molts no vivien en els assentaments francesos sí que ho feien a prop d'aquests, ja que facilitava la venda d'animals i de pells. Als estius treballaven junts en grups d'unes 100 persones i als hiverns es separaven en famílies per desplaçar-se a les terres on tenien les trampes. Tot això va introduir el concepte d'herència, sobretot de les trampes i del seu territori, de pares a fills homes o, en el cas de només tenir filles, als homes d'aquestes (Lips, 1947).

Per l'altra banda, en les poblacions de l'est del Labrador, les poblacions natives van mantenir majoritàriament la caça activa i hi ha poca recollida d'individus que posseïssin trampes. No existia la concepció de propietat privada ni del territori ni dels animals. Tampoc hi havia una herència estricta de pares a fills, però hi havia certes eines utilitzades per a la caça o per al treball de les pells que passaven a altres membres de la població, però era segons necessitat i no segons parentesc (Leacock E., 1955).

4.2.3. Haudenosaunee

El contacte amb els colons francesos, anglesos i holandesos va tenir efectes en l'estil de vida dels Haudenosaunee, sobretot pel·l que fa a l'organització política i econòmica.

L'any 1777, en plena època de disputes entre els colons francesos i els revolucionaris americans – que exigien la independència de les colònies americanes – la Lliga Iroquesa es desintegra a causa de les discrepàncies internes entre els diferents grups a mantenir-se neutres, unir-se als francesos o unir-se als

revolucionaris americans. De manera que desapareix la seva organització política a gran escala i els diferents grups passen a ser el nucli de l'activitat política.

Socialment, també es produeixen canvis, ja que a finals del segle XIX un home, Handsome Lake, crea la religió de la Casa Llarga. Aquesta es basava en la religió més ancestral, però incorporava trets del cristianisme i provocà canvis en el sistema de valors i creences clàssics, que van portar a la criminalització de l'avortament i del divorci. Autors com Randle (1951) observen com l'any 1950 dins de la Reserva de les Sis Nacions, a Ontàrio, hi havia unes 2.000 persones que basaven el seu sistema de creences en el cristianisme i unes 1.500 que pertanyien a la religió de la Casa Llarga. Això provocava una diversitat de valors dins d'aquesta població, com per exemple que els membres cristians criminalitzessin el naixement dels fills fora del matrimoni i que d'altres – els membres de la Casa Llarga – els acceptessin plenament dins del grup sense conseqüències per a les mares solteres.

La seva organització econòmica va patir canvis derivats de la divisió sexual del treball. Entre finals del segle XIX i principis del segle XX els homes van passar a ser els que cultivaven, recol·lectaven i gestionaven la producció agrícola. Les dones van passar a limitar-se majoritàriament a fer feines de casa i, en alguns casos, a dedicar-se a professions com la infermeria o el professorat, les quals eren vistes com a adequades per a elles. Shoemaker (1991) destaca la pèrdua de rellevància de l'agricultura entre el segle XIX i XX derivada dos factors: la possibilitat que els nadius perdessin les seves terres per cedir-les al govern americà i la propietat de les terres en mans d'uns pocs del grup. Randle (1951) defineix als Haudenosaunee com “un grup rural no agrícola”. També observa canvis en la importància de la descendència matrilineal, la qual deixa de ser obligatòria i únicament conserva certa importància per a aquells que pertanyen a la religió de la Casa Llarga.

5. ANÀLISI I RESULTATS

5.1. Anàlisi

El propòsit d'aquesta secció és observar de manera ràpida els canvis que es van donar en els Montagnais-Naskapi i en els Haudenosaunee en cada una de les dimensions estudiades en la seva estructura abans del contacte amb els colons i després del contacte, es a dir, entre el segle XVII i mitjans del segle XX.

Dimensió	Montagnais-Naskapi (període precolombí)	Montagnais-Naskapi (període colombí)	Haudenosaunee (període precolombí)	Haudenosaunee (període colombí)
Política	Organització descentralitzada i no jeràrquica. Sense autoritats fixes. Lideratge temporal basat en experiència. Participació de dones i homes.	Imposició d'autoritats masculines per part dels missioners. Pèrdua de sobirania.	Confederació amb Gran Llei de la Pau. Sistema de consells de clan. Matriarques amb poder de designar/destituir sachems. Consens com a principi bàsic.	Fragmentació de la Confederació. Supeditació a governs colonials. Substitució de consells per governs colonials masculins. Dualitat religiosa (Casa Llarga vs. cristianisme).
Econòmica	Caça i recol·lecció nòmada. Producció per a la subsistència. Cooperació comunitària. Absència de propietat privada.	Introducció del comerç de pells. Privatització de la caça. Dependència del mercat europeu. Transformació del cicle productiu.	Agricultura col·lectiva, caça i pesca. Propietat comunal de terres gestionades per dones. Comerç intertribal.	Pèrdua de terres agrícoles. Homes passen a ser els agricultors. Desaparició de la producció col·lectiva. Dependència d'ingressos externs.
Social i cultural	Xarxes de parentiu flexibles. Residència variable postmarital. Ètica comunitària i igualitària.	Sedentarització. Substitució dels rituals tradicionals. Fragmentació per conversió cristiana. Educació colonial imposada.	Cases llargues matrilineals. Forta cohesió clan-mare. Sistema de clan connectat per línies femenines. Consells familiars consensuats.	Pèrdua de transmissió cultural. Divisió comunitària per religió. Erosió de l'estructura de clan matrilineal. Residència en

	Alta cohesió social.			llars unifamiliars.
Gènere i divisió sexual del treball	Divisió flexible de tasques. Autonomia femenina. Absència de jerarquia de gènere. Rols complementaris segons necessitat.	Desaparició d'autonomia femenina. Prohibició de divorci. Assignació de rols domèstics. Penalització del comportament femení desvinculat del model patriarcal.	Dones com a agricultores principals. Poder en l'alimentació i distribució. Designació de líders masculins per les matriarques. Divisió sexual equilibrada.	Disminució del rol agrícola femení. Pèrdua de poder econòmic i polític. Assignació a feines domèstiques. Exclusió dels consells tribals. Persistència parcial del lideratge femení tradicional.

Taula 1 (elaboració pròpia).

5.2. Resultats de l'anàlisi

L'anàlisi elaborada permet observar que el colonialisme europeu va comportar un seguit de transformacions estructurals profundes als dos grups de població, tot i les diferències inicials en l'estructura d'aquestes.

Tant en els Montagnais-Naskapi com en els Haudenosaunee l'arribada de la colonització va desestabilitzar els seus sistemes en cada una de les dimensions analitzades: l'autoritat política tradicional, o la falta d'aquesta, va ser substituïda per un seguit d'estructures de poder colonial, les economies de subsistència natives van ser integrades en l'economia de mercat colonialista, socialment la vida comunitària i les creences pròpies van ser alterades pel cristianisme i les relacions de gènere mitjanament igualitàries van ser substituïdes per relacions clarament patriarcal.

Concretant en la dimensió política, s'observa que els dos pobles van perdre sobirania i capacitat d'autogovern però no al mateix temps. Els Montagnais-Naskapi tenien una manca d'institucions i ràpidament van passar a formar part de l'administració colonial francesa, comportant una imposició de lleis i de lideratge extern. Els Haudenosaunee tenien un poder polític molt institucionalitzat que

finalment va ser dissolt fruit del joc d'aliances colonials i va quedar sota l'autoritat dels Estats Units i Canadà, els quals no reconeixen les seves estructures tradicionals.

En la dimensió econòmica es confirmen les troballes d'Eleanor Leacock (1971) i de Darcy Leigh (2009): es fa un pas cap a una economia orientada al mercat i a la propietat privada. Els Montagnais-Naskapi, un cop integrats en el comerç de pell, adopten una lògica d'acumulació de territori, és a dir, apareixen els territoris privats de caça i una explotació intensiva dels recursos. Aquest canvi acaba portant a l'aparició de desigualtats basades en la riquesa. Els Haudenosaunee, en canvi, amb el pas del temps van anar perdent la terra agrícola, base de la seva economia, i van veure's arrossegats cap al treball assalariat i així també a la dependència econòmica del món colonial.

Quant a la dimensió social i cultural, resulta ben clar que el poder colonial va trencar molts dels vincles comunitaris. En la societat dels Montagnais-Naskapi, l'assentament i la posterior cristianització van fragmentar els diferents grups nòmades i van introduir normes socials rígides i basades en la repressió, que van substituir l'ètica flexible preexistent. Els Haudenosaunee van veure afeblides les seves estructures de clan i de solidaritat intracomunitària a causa de l'educació forçada en internats i la imposició del model familiar europeu, les quals van provocar una divisió interna entre aquells que van convertir-se al cristianisme i aquells que eren tradicionalistes.

En últim lloc, en la dimensió de gènere es pot observar com en ambdós casos l'efecte colonitzador va ser orientat a la instauració de la dominació masculina. En els dos grups les dones havien gaudit d'un estatus alt i d'autonomia, però van ser progressivament subordinades a l'home a través de canvis en les lleis matrimonials, en el reconeixement de l'autoritat i en la divisió del treball. En el cas dels Montagnais-Naskapi, ràpidament van assimilar, sota coacció, aquest model. Els Haudenosaunee, en canvi, van seguir un lent procés d'assimilació en el qual es va

acabar veient minvada la influència de les dones en totes les dimensions organitzatives, a favor d'una estructura patriarcal assimilada a la dels colons.

6. CONCLUSIONS

Aquest treball s'ha centrat en donar resposta a dues hipòtesis esmentades a l'inici. La primera (H1) exposava que els grups de població amb una organització política, econòmica i social més complexa van poder resistir millor la pressió desestructuradora del colonialisme. La segona (H2) planteja que aquesta fortalesa institucional va traduir-se en una major capacitat per conservar les pràctiques de gènere tradicionals.

L'anàlisi realitzada permet confirmar parcialment ambdues hipòtesis. El que en podem extreure és que en l'àmbit polític els Haudenosaunee disposaven d'una confederació, institucionalitzada amb el Gran Consell i els diferents consells de clan, la qual va actuar com un mur de contenció davant la influència colonial. Per contra, l'horitzontalitat i la falta d'autoritat dels Montagnais-Naskapi va ser ràpidament substituïda pels missioners francesos per figures de lideratge masculí i estructures de control dels colons. En la dimensió econòmica podem extreure que mentre que els Haudenosaunee encara mantenien una agricultura comunal, els Montagnais-Naskapi ja van veure la seva economia de subsistència substituïda per un sistema de caça de pells individualitzat, mitjançant la propietat privada, i mercantilitzat, que va provocar la concentració de poder en les mans homes, en detriment de les dones.

En l'àmbit social, cal destacar que entre els Haudenosaunee es van mantenir formes de resistència simbòlica, però el sistema de clans i la religió de la Casa Llarga es van erosionar degut a la cristianització. En el cas dels Montagnais-Naskapi es van perdre les pràctiques culturals tradicionals degut a cristianització i també a la sedentarització.

En l'àmbit de gènere, es pot observar que la reconfiguració patriarcal es va donar en els dos casos però amb intensitat i cronologia diferents. Els Montagnais-Naskapi van experimentar una pèrdua ràpida d'autonomia femenina i de pràctiques igualitàries, en canvi, els Haudenosaunee conservaren, fins al segle XIX, alguns espais de residència simbòlica, com les matriarques, els consells de dones i la religió de la segona pràctica. D'aquesta manera la segona hipòtesi es veu corroborada en

aquest cas concret i permet dir que la complexitat institucional no només afavorí la resistència política sinó que també la resistència cultural i de gènere.

Ara bé, és d'importància recalcar que l'estudi evidencia que la naturalesa i la intensitat dels projectes colonials aplicats a cada grup de població és un factor clau per poder explicar les diferències observades. Els Montagnais-Naskapi van patir un programa missioner intens, mentre que els Haudenosaunee van poder mantenir un marge de sobirania gran durant els primers contactes, fet que poder va endarrerir la penetració del sistema econòmic, polític i social dels colons europeus. Així, les diferències observades no es poden atribuir intrínsecament a l'organització interna sinó que és important tenir en compte les condicions de cada intervenció colonial. Alhora, és necessari tenir en compte que s'ha dut a terme una anàlisi entre dos casos, el qual resulta insuficient per poder extreure'n una conclusió extrapolable a altres casos. Tot i això, ens pot donar pistes interessants de com interaccionen les diferents variables en contextos similars.

En conclusió, aquest treball ha mostrat que la desestructuració provocada pel colonialisme va ser sistèmica i multidimensional, però que la intensitat i el ritme d'aquesta depengué tant de les característiques internes de les societats indígenes com de les estratègies colonials específiques. D'aquesta manera cal recalcar la importància d'analitzar el colonialisme no únicament com a força externa, sinó com un procés que interactua activament amb les estructures prèvies de cada societat concreta.

Bibliografia

- Anderson, K. (1985). Commodity Exchange and Subordination: Montagnais-Naskapi and Huron Women, 1600- 1650. *The University of Chicago Press, Signs*, 11(1), 48-62. <https://doi.org/10.1086/494199>
- Anderson, K. (1991). *Chain Her by One Foot: The Subjugation of Native Women in Seventeenth-Century New France*. Routledge.
- Federici, S. (2004). *Caliban and the Witch: Women, the Body and Primitive Accumulation*. Autonomedia.
- Leacock, E. (1955). Matrilocality in a Simple Hunting Economy (Montagnais-Naskapi). *The University of Chicago Press, Southwestern Journal of Anthropology*, 11(1), 31-47.
- Leacock, E. B. (1958). Status among the Montagnais-Naskapi of Labrador. *Ethnohistory*, Vol. 5, No. 3, 200-209. <https://doi.org/10.2307/480663>
- Leacock, E. B. (1971). INTRODUCTION to Origin of the Family, Private property and the State, by Frederick Engels. *Polytechnic Institute Of Brooklyn*.
- Leigh, D. (2009). Colonialism, Gender and the Family in North America: For a Gendered Analysis of Indigenous Struggles. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 9(1), 73-78.
- Lips, J. E. (1947). Naskapi Law (Lake St. John and Lake Mistassini Bands) Law and Order in a Hunting Society. *American Philosophical Society, Transactions of the American Philosophical Society*, 37(4), 379-492.
- Mendoza, B. (2023). *Colonialidad, género y democracia*. Akal/ Inter Pares.
- Mill, J. S. (1843). *A System of Logic*.
- Morgante, M. G., & Valero, A. (2016). *Etnografías: América del Norte y Centroamérica*. Libros de cátedra.
- Morrison, K. M. (1986). Montagnais Missionization New France: The Syncretic in Early Imperative. *AMERICAN INDIAN CULTURE A N D RESEARCH JOURNAL* 10:3, 1-23.
- Murdock, G. P. (1934). *Our primitive contemporaries*. The Macmillan Co.

- Quijano, A. (2000). *Colonialidad del Poder y Clasificación Social*. Festschrift for Immanuel Wallerstein, part I, *Journal of World Systems Research*, V. XI:2, summer/fall.
- Randle, M. C. (1951). Iroquois Women, Then and Now. *Bureau of American Ethnology*, 149, 169-180.
- Shoemaker, N. (1991). The Rise or Fall of Iroquois Women. *Journal of Women's History*, 2(3), 39-57.
- Thwaites, R. G. (1896). *The Jesuit Relations and Allied Documents, Volume 6: Travels and Explorations of the Jesuit Missionaries in New France 1610—1791*.
- Thwaites, R. G. (1898). *The Jesuit Relations and Allied Documents. Travels and Explorations of the Jesuit Missionaries in New France 1610—1791* (Vol. 22), 81.
- Trigger, B. G. (1976). *Children of Aataentsic: A History of the Huron People to 1660*. McGill-Queen's University Press.
- Wolf, E. R. (1987). *EUROPA Y LA GENTE SIN HISTORIA*.

Annexos

Taula 1. Comparació de les quatre dimensions entre els Montagnais-Naskapi i els Haudenosaunee, en el període precolombí i colombí [elaboració pròpia].